

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 888828/12

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב אברהם שינדלר, הרב מימון נהרי, הרב ציון לודאילוז

המבקש: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד אייל נון, עו"ד מלי שרגיל וטו"ר ניסים שבבו)

נגד

המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד בבת דמארי)

הנדון: מועדי הערעור על החלטה שהוגשה בעניינה בקשה לסתירת הדין; תנאי הערעור על דחיית בקשה כזו; חיוב הוצאות והתניית זכויות שלפנים משורת הדין

פסק דין

בקשת רשות הערעור שלפנינו

לפנינו בקשת רשות ערעור העוסקת בשתי החלטות של בית דין קמא:

ההחלטה הראשונה ניתנה בג' בשבט התשפ"א (16.1.21). ההחלטה השנייה ניתנה ביום ד' באייר התשפ"א (16.4.21) ודחתה את בקשתו של המבקש לעיון מחדש בהחלטה הקודמת.

בקשת רשות הערעור שלפנינו הוגשה בי"ז באייר התשפ"א (29.4.21). נטען בה כי ההחלטה השנייה הגיעה לידי המבקש רק בז' באייר התשפ"א (19.4.21), לאמור כי בעת הגשת הבקשה שלפנינו טרם חלף המועד להגשת בקשת רשות הערעור. אפשר שכך הוא, המשיבה לא השיבה על טענה זו. לו נזקקנו לבחון טענה זו היינו מורים למזכירות בית הדין לוודא מתי ובאלו אמצעים דוורה ההחלטה האמורה, אלא שאין אנו זקוקים לכך, וכפי שיובהר מדברינו דלהלן.

דחיית הבקשה בשל סטיית מתנאי הסף שבתקנות הדיון

תקנות הדיון קובעות כי ערעור צריך להיות מוגש בתוך שלושים יום ממתן ההחלטה המעוררת, ובקשת רשות ערעור, כשהערעור אינו ערעור בזכות – בתוך עשרה ימים.

ההחלטה הראשונה ניתנה בג' בשבט התשפ"א (16.1.21), כאמור לעיל, לגביה לא נטען כי הגיעה לידי המבקש באיחור, ואף לו נטען כך היינו דוחים טענה זו על הסף שהרי כשבועיים לאחר ההחלטה – כמעט שלושה חודשים קודם לערעור – כבר הגיש המבקש לבית דין קמא את בקשתו הראשונה לסתירת הדין, ומכאן שלפחות באותה עת כבר היה מודע להחלטה.

ברי אפוא כי במועד הגשת הערעור חלף זה מכבר המועד שעד אליו יכול היה המבקש לערער על ההחלטה הראשונה, אפילו נניח שמדובר בערעור בזכות, ועל אחת כמה וכמה שחלף המועד שעד אליו יכול היה לבקש רשות ערעור.

אפשר שסבור המבקש כי הגשת בקשה לסתירת הדין לבית דין קמא בולמת את מחוגי שיעור העצר המונה את הזמן מעת מתן ההחלטה שלגביה הוגשה הבקשה לסתירת הדין ואף מסיגה אותם

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אחור. לא כך הדבר: אין לסברה זו כל יסוד בדין, וברי כי אין לה מקום שהלוא אילו כך היה היו ההוראות בנוגע למועדי הגשת ערעור נעשות 'אות מתה', וכל שהיה נדרש מהמבקש לערער באיחור היה להגיש בקשה, ולו בקשת סרק, לסתירת הדין, ולערער לאחר דחייתה על ההחלטה הראשונה – הדין שאותו ביקש לסתור.

משחלף המועד להגשת הערעור, או בקשת רשות הערעור, על ההחלטה 'המקורית', אף אם בינתיים או לאחר מכן הוגשה לבית דין קמא בקשה לסתירת הדין – שוב אין אפשרות לערער את ההחלטה המקורית אלא לכל היותר על ההחלטה שניתנה בבקשה לסתירת הדין לגופה.

גם זאת, נעיר, לאו מילתא דפשיטא:

זכות הערעור אינה זכות מקורית בדין העברי אלא כזו המבוססת על תקנות הדיון, הזכות לבקש את סתירת הדין לעומתה היא במידה רבה זכות ייחודית לדין העברי שאינה קיימת בערכאות האזרחיות על דרך כלל (למעט סוגיית הבקשה למשפט חוזר בהליכים פליליים, מנגנון ייחודי שנקבע בשל החשיבות היתרה שמניעת ענישת חפים מפשע הגוברת על סופיות הדיון, ואף בה השימוש הוא במשורה, בתנאים מוגדרים ונדירים).

על אף השוני בין שתי זכויות אלה יש להן מכנה משותף. משום כך מחד גיסא ומשום יניקתן של שתי זכויות אלה ממקורות שונים ומשיטת משפט שונות היה מקום לומר בעניינן 'אין כפל מבצעים' או על דרך אמרתו המפורסמת (בהקשר אחר) של הגר"ש דייכובסקי שליט"א, דיין בית דין זה בדימוס, 'או הלכת בבלי או תלמוד בבלי'.

ואכן בעבר נקבע בתקנה שעסקה בזכות לבקש את סתירת הדין, תקנה קיז(3) לתקנות הדיון בבתי הדין הרבניים בישראל, תש"ך: "דחה בית הדין את הבקשה – אין ערעור על כך".

אומנם בתקנות הדיון החלות בבתי הדין כיום, תקנות הדיון בבתי הדין הרבניים בישראל, התשנ"ג, שונות הן, והוראה זו הושמטה מתקנות קכט–קל שבהן, העוסקות בעניין זה, ועל כן אפשר עתה לערער על החלטה שדחתה בקשה לסתירת הדין.

אולם דומה כי מן האמור לעיל יש ללמוד ולהסיק כי יש לקמץ בהרשאת ערעור על החלטה כזו במקום שאין היא מקנה זכות ערעור, היינו במקום שההחלטה שהבקשה ביקשה את ביטולה, כשלעצמה, לא סיימה את העניין ולא הקימה זכות ערעור. עניינה של הבקשה, נבהיר, לסתירת הדין אינו עומד בפני עצמו ואין כוחו יפה מכוח אביו, הדין עצמו, ואם זה לא סיים את העניין ולא הקנה זכות ערעור – כך גם זה. (אם כי במקרה כזה לכשיסתיים העניין כולו ותקום לגביו זכות ערעור אפשר יהיה לטעון בגדרה גם לגבי ההחלטה המקורית, אף ללא שתבוקש סתירתה בבית דין קמא.) כך גם יש לקמץ במתן ארכה לערעור שכזה ולא בנקל, אם בכלל, תופעל בעניין זה תקנה קלט לתקנות הדיון המאפשרת קבלת ערעור לאחר המועד. אף בדין בערעור זה עצמו או בשאלה אם יש להתנותו בערובה, ואם כן – מה יהיה גובהה, ינקוט בית הדין הגדול על דרך כלל, לדעתנו, בגישה זהירה ועל דרך הצמצום בנוגע לאפשרות לביטול החלטתו של בית דין קמא.

ממוצא הדברים אתה למד גם כי נדרשת גם דווקנות יתר בנוגע לתנאי ועילות הערעור.

הללו, על פי תקנה קלה לתקנות הדיון, הן: טעות בהלכה; טעות הנראית לעין בשיקול הדעת או בקביעת העובדות או פגם בניהול הדיון באופן המשפיע על תוצאות הדיון. לכשנשליך אותן על השאלה – מושא ההחלטה המעורערת – אם היה מקום לסתירת הדין, שאלה שתשובתה על פי התקנות נעוצה בשאלה אם הוגשה בקשה לסתירת הדין "על סמך טענות עובדתיות או ראיות חדשות שלא היו ידועות לו בדין הקודם" ואם המבקש "פירט בה את הטענות או הראיות

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

החדשות ואת הסיבה למה לא הביא אותן בדיון הקודם" כלשון תקנה קכט לתקנות אלה, תהיה התוצאה זו:

תנאי סף לערעור על דחיית בקשה לסתירת הדין הוא שהמערער יראה כי טעה בית הדין קמא בהלכה, או טעות הנראית לעין בשיקול הדעת, בקובעו כי טענות עובדתיות או ראיות חדשות שהגיש לו המערער, ושאינן חולק כי חדשות הן וכי פורטו בבקשה סיבות מניחות את הדעת לאי הבאתן קודם לכן, אינן עשויות לשנות את תוצאת ההליך ואינן מצדיקות את סתירת הדין או כי טעה בית דין קמא בקביעה עובדתית כי לא הוגשו טענות או ראיות כאלה או לא פורטו סיבות כאמור, שהרי זו העובדה הרלוונטית היחידה לענייננו.

לא מצאנו בבקשת רשות הערעור שלפנינו (שהמבקש סבור גם כי למעשה עניינה בערעור שבזכות ובבקשה לרשות מוגשת אך לרווחא דמילתא) את האחת מאלה, ולמעשה גם עיון בבקשה לסתירת הדין עצמה, שאותה הגיש לבית דין קמא, לא מצאנו טענה בדבר עובדות או ראיות חדשות אלא טענות ערעוריות גרידא. האמת ניתנה להיאמר כי בכך אולי שגה בית דין קמא, בהגיבו לגופן של טענות אלה ובהבהירו שוב את נימוקי החלטתו הראשונה, שכן לא היה לו אלא לומר כי הבקשה אינה עומדת בתנאי הסף שבתקנה קכט לתקנות הדיון. מכל מקום אף אם בית דין קמא לא אמר זאת בפירוש, כך הדבר.

משכך אין מקום גם לערעור על דחיית הבקשה לסתירת הדין והוא נדחה על הסף.

דחיית הבקשה לגופה

למעלה מן הצורך נוסיף:

טענתו של המבקש בנוגע להחלטת בית הדין קמא בדבר חיובו בהוצאות משפט לטובת המשיבה – סביר להניח שהייתה נדחית גם לגופה, וגם מטעם זה סביר שלא היינו נותנים רשות ערעור בעניינה כל עוד אין מדובר בערעור בזכות. בית דין קמא קבע קביעה עובדתית – הנראית לכאורה נכונה, ועל כל פנים אין בית דיננו מרבה להתערב בקביעות עובדתיות של בית דין קמא – כי המבקש העלה בכתבי טענותיו טענות רבות שכבר עלו ונדחו בעבר ולא נכללו באלה שהרשינו לו להעלותן וכך הטריח את המשיבה בהליך וגרם לה הוצאות רבות. סמכותו של בית דין קמא לחייב בהוצאות משפט קיימת מכוחן של תקנות הדיון גם ללא הוראה של בית דיננו.

הוראתנו בעניין הפקדת ערובה להוצאות וקביעה כי בית הדין יחייב בהן את המבקש אם יימצא בסופו של הליך כי הליך סרק היה לא באה לכבול את ידי בית דין קמא ולמעט מסמכויותיו אלא להפך – להגביל את ההיתר שניתן למבקש להעלות את טענותיו ולהתנותו בערובה כזו.

משכך גם לגופו של עניין אין מקום ליתן רשות ערעור על החלטה זו.

טענתו בדבר התניית בית הדין את הפניית השאלות לאקטואר, בסוגיית מס הדיבידנד, בהתחייבות המבקש לקבל את תשובות האקטואר ללא ערעור היא טענה שאולי היה מקום לבחון אותה לו הוגש ערעור בעניינה במועד, ונדגיש – אולי, אולם משלא הוגש במועד אין מקום אף לכך:

בית דין קמא עצמו הבהיר כי לדעתו לא היה מקום להפנות לאקטואר שאלות הבהרה בנושא זה מאחר שזכות זו כבר ניתנה למבקש מוקדם יותר ומשלא העלה את טענותיו לא בשאלות הבהרה לאקטואר ולא בחקירתו – איבד את זכותו, אלא שאף על פי כן שב בית הדין והעניק למבקש זכות זו, לפני משורת הדין, בכפוף להתנייה האמורה. התנייה כזו אכן אפשרית

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כשמדובר בזכות הניתנת לפני משורת הדין, שכן שעה שאין מדובר בזכות שמשורת הדין אין היא כרוכה גם בזכות ערעור.

למרות זאת לוי הוגש ערעור במועד אפשר שהיה מקום לשקול אם אוכדן הזכות לערער על תוצאות בדיקתו החוזרת של האקטואר הוא תוצאה מידתית של אי הפניית השאלות אליו במועד, או שמא ראוי היה לאפשר ערעור על תוצאות אלה, לפחות בכפוף להפקדת ערובה בסדר גודל שיבטא גם את משמעותם של האיחור האמור ושל התארכות ההליכים בגינו. ספק בעינינו אם אפשרות זו הייתה עולה כדי עילה להתערבות בהכרעת בית דין קמא, אבל כאמור: אולי.

מכל מקום כשהערעור על החלטה זו מוגש באיחור יש לדחותו הן משום ש"אולי" זה ודאי אינו בגדר נסיבה מיוחדת המצדיקה בחינת ערעור לאחר המועד, כהוראת תקנה קלט, ואדרבה – כלפי לייא – חולשתו של "אולי" זה היא עילה לצמצם אף את האפשרות לערער במועד; הן משום שמתברר אפוא שהמבקש באופן שיטתי נוקט דרך של הגשת שאלות, טענות וערעורים שלא במועד, מה שיש בו משום זלזול בסדרי הדין וגם ובעיקר משום עינוי הדין וגרימת טרחה והוצאות למשיבה ללא הצדקה. אין להשלים עם התנהלות כזו ואין לאפשר אותה על חשבון זכויותיה של המשיבה, ומשכך יש לדחות גם מרכיב זה של הערעור על הסף.

מסקנות והוראות

א. סוף דבר, בקשת רשות הערעור נדחית על כל חלקיה מטעמים נוהליים (פרוצדורליים) ומהותיים גם יחד.

ב. המבקש ישלם למשיבה הוצאות משפט בסך 2,000 ש"ח בגין בקשה זו שלה נזקקה להגיב.

ג. פסק דין זה מותר בפרסום בכפוף להשמטת פרטיהם המזהים של הצדדים.

ניתן ביום י"ג בסיוון התשפ"א (24.5.2021).

הרב ציון לודאילוז

הרב מימון נהרי

הרב אברהם שינדלר

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה